MILLIY QONUNCHILIKNI XALQARO HUQUQQA INTEGRATSIYALASH TENDENSIYASI

A’zamov Akbarxon
Toshkent davlat yuridik universiteti
Xalqaro tijorat huquqi fakulteti magistranti

Annotatsiya: Milliy qonunchilikni xalqaro huquqga integratsiyalash, dunyo bo'ylab barcha davlatlar uchun hamkorlik va o'zaro foydalanish muammolarini hal qilish, dunyoning salomatligi, barqarorligi va moliyaviy rivojlanishni ta'minlash uchun muhimdir. Bu, global jamiyatda o'zaro ishonch va tajribani rivojlantirish, konfliktlarni hal qilish va inson huquqlarini mustahkamlashda o'z vazifasini bajaradi.

Kalit so’zlar: Xalqaro huquq, tendensiya, integratsiya,

Milliy qonunchilikni xalqaro huquqga integratsiyalash, bir nechta muhim tushunchalarga asoslangan konsepsiyadir. Bu, davlatning tuzilishi va huquqi tizimi, shuningdek, milliy qonunlarni xalqaro huquq normativlari bilan moslashtirishni ifodalaydi. Bu integratsiya jarayoni bir nechta bosqichlarda sodir bo'ladi. Avvalo xalqaro shartnomalarda o’z aksini topadi. Davlatlar o'z milliy qonunlarini xalqaro huquqning asosiy qoida va normativlari bilan moslashtirish uchun xalqaro shartnomalar qabul qilishadi. Davlatning milliy qonunchiligini shakllantirishda xalqaro shartnomalar katta ahamiyatga ega bo'ladi. Ikkinchidan, milliy qonunchilikning integratsiyasi: Davlatlar o'z milliy qonun tizimlarini xalqaro huquq bilan moslashtirish uchun qonunchiliklarini yangilab, o'zgartirish va integratsiya qilishlari lozim. Bu integratsiya, xalqaro huquqning asosiy prinsiplariga va normativlari bilan moslashtirilgan davlatning huquqiy tizimini shakllantirish orqali amalga oshiriladi. Uchinchidan Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik. Bunda tabiiyki davlat qaysidir xalqaro tashkilot bilan hamkorlik o’rnatadigan bo’lsa uning umumiy qonun normalarini o’zida tatbiq qilishi kerak bo’ladi. Davlatlar, xalqaro tashkilotlar (masalan, BMT, Xalqaro Valyuta Fondi, Xalqaro Valyuta Korporatsiyasi) bilan hamkorlik qilish orqali o'zlarining milliy qonunlarini xalqaro huquq bilan moslashtirishadi. Bu tashkilotlar, dunyo bo'ylab hamkorlik va koordinatsiyani ta'minlash, inson huquqlarini muhofaza qilish, ekologiya, atrof-muhitni saqlash, jamiyatni ijtimoiy rivojlantirish va boshqa muhim masalalarda davlatlarga yordam bera olishadi. Va nihoyat so’ngisi: Inson huquqlari: Xalqaro huquqda inson huquqlari asosiy ahamiyatga ega. Davlatlar, inson huquqlarini qadrlash, himoya qilish va ularga rioya etishga oid xalqaro shartnomalarni qabul qilishadi. Bu, barcha insonlarning huquqlarini, erkinlik va adolatga oid prinsiplarni ta'minlashni maqsad qiladi. Yuqorida milliy qonunchilikni xalqaro huquqqa moslash ahamiyati haqidaa so’z yuritildi, endi esa ushbu jarayonni amalga oshirish tartibi haqida fikrlar keltiramiz. Milliy qonunchilikni xalqaro huquqqa moslashtirish murakkab jarayon bo‘lib, bir necha bosqichlarni o‘z ichiga oladi. Avvalo amaldagi qonunchilikni baholash kerak, milliy qonunchilikning xalqaro majburiyatlarga moslashish uchun moslashtirilishi yoki o'zgartirilishi kerak bo'lgan sohalarini aniqlab olish zarur. Amaldagi qonunlarning xalqaro shartnoma va bitimlarga muvofiqligini baholash undanda muhim hisoblanadi. Mamlakat a’zosi bo‘lgan yoki ratifikatsiya qilmoqchi bo‘lgan xalqaro shartnomalar, konventsiyalar yoki bitimlarni ham aniq belgilab olish kerak. Ushbu xalqaro hujjatlarda ko'rsatilgan maxsus majburiyatlar va talablarni tushunish zarur. Xalqaro huquqning milliy huquqqa kiritilishida yangi qonunlarni qabul qilish, amaldagi qonunlarga o'zgartirishlar kiritish yoki boshqa huquqiy mexanizmlar orqali qo'shilish usuli to'g'risida qaror qabul qilish zarur. Shuningdek ushbu jarayonda Xalqaro huquq milliy qonunchilikka qanday integratsiya qilinishini aniq belgilab olish muhim ahamiyat kasb etadi,

masalan, u to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladimi yoki ruxsat beruvchi qonunchilikni talab qiladimi? Xususan yuqoridagilarga qo'shimcha ravishda quyidagi amallar ham muhimdir:

- Yangi qonun loyihasini ishlab chiqish yoki amaldagi qonunlarga o'zgartirishlar kiritish.
- Tegishli xalqaro shartnomalar tamoyillari va majburiyatlarini aks ettirish uchun yangi qonunlar ishlab chiqish yoki amaldagi qonunlarga o'zgartirishlar kiritish.
- Milliy qonunchilikda qo'llanilayotgan tilning xalqaro hujjatlar terminologiyasi va talablariga mos kelishini ta'minlash.
- Taklif etilayotgan o'zgarishlar yaxshi ma'lumotga ega bo'lishi va keng ko'lamda qabul qilinishini ta'minlash uchun xalq fikri va mulohazalarini olish.
- Qonun loyihasini milliy parlamentga muhokama qilish va tasdiqlash uchun taqdim etish.
- Taklif etilayotgan o'zgartirishlarni qonunga kiritish uchun zarur qonunchilik yordamini olish.
- Agar moslashish yangi xalqaro shartnomani ratifikatsiya qilishni nazarda tutsa, shartnomani ratifikatsiya qilish uchun konstitutsiyaviy yoki qonuniy jarayonga rioya qilish.
- Xalqaro shartnomadan kelib chiqadigan majburiyatlarni amalga oshirish uchun zarur ichki qonunchilik bazasi mavjudligini ta'minlash.
- Moslashtirilgan qonun hujjatlariga rioya etilishini nazorat qilish va nazorat qilish mexanizmlarini yaratish.
- Qonundagi o'zgarishlar va ularning sabablari to'g'risida jamoatchilikni, huquqshunoslarni va tegishli manfaatdor tomonlarni xabardor qilish uchun tushuntirish kampaniyalarini o'tkazish.
- Xalqaro majburiyatlarga doimiy rioya etilishini ta'minlash uchun milliy qonunchilikni vaqti-vaqti bilan ko'rib chiqish va kerak bo'lganda yangilash. Keyinchalik moslashishni talab qilishi mumkin bo'lgan xalqaro huquqdagi o'zgarishlardan xabardor bo'lish. Shuni ta'kidlash kerakki, muayyan qadamlar va tartiblar har bir mamlakatning huquqiy va konstitutsiyaviy bazasiga qarab farq qilishi mumkin. Bundan tashqari, moslashish jarayonining qonuniyligi va samaradorligi uchun tegishli manfaatdor tomonlar va jamoatchilikni jalb qilish juda muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, milliy qonunchilikni xalqaro huquqqa moslashtirish davlatlar uchun xalqaro majburiyatlarni bajarish, hamkorlikni rivojlantirish va umumiy muammolarni hal qilishda muhim qadamdir. U qoidalarga asoslangan global tartibni targ'ib qiladi va umumiy qadriyatlar va maqsadlarni ilgari surishga hissa qo'shadi.

Foydalanilgan manbalar ro'yxati:

1. (No date a) International law in National Legal Systems: An empirical ... - JSTOR. Available at: https://www.jstor.org/stable/10.5305/amerjintelaw.109.3.0514 (Accessed: 29 November 2023).
2. (No date a) The relationship between international and Domestic Law - Venice Commission. Available at: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD(1993)006-e (Accessed: 29 November 2023).
3. The relationship between international law and national law in the case of Kosovo: A constitutional perspective

WORDLY
KNOWLEDGE